

Vrienden van het AIRBORNE MUSEUM

NIEUWSBRIEF No. 93
april 2004

Van de redactie

Zoals u ziet heeft de Nieuwsbrief een geheel nieuw uiterlijk gekregen. In de uitnodigingsbrief voor de Jaarvergadering, die u begin maart van ons kreeg, hadden wij dit al aangekondigd. De nieuwe vormgeving is ontworpen door Michel Hildebrand uit Wageningen, die de afgelopen jaren o.a. de omslagen en layout van verschillende boeken over de Slag om Arnhem, zoals bijvoorbeeld 'B Company Arrived' en 'By Land, Sea and Air', heeft verzorgd. Ook ontwierp hij voor het Airborne Museum affiches voor tentoonstellingen en omslagen voor verpakkingendozen voor video's en DVD's.

De voorbereidingen voor de 'facelift' van de Nieuwsbrief en het moderniseren van het productieproces hebben helaas meer tijd gekost dan was voorzien, mede als gevolg van een aantal technische problemen en het feit dat geheel onverwachts onze 'huisdrukkerij' in Oosterbeek faliet ging. Vandaar de wat late verschijning van het eerste vernieuwde nummer.

Voor al in dit 60^e herdenkingsjaar van de Slag om Arnhem zullen veel gedenkwaardige gebeurtenissen plaats vinden. Door middel van onze Nieuwsbrief hopen wij u daarover regelmatig te berichten.

Naar aanleiding van reacties van leden, hebben we tevens besloten om de Nieuwsbrief voortaan ongevouwen in A4 enveloppen te versturen.

Nieuw bestuurslid

Op de 24e Jaarvergadering, tevens Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum, die op zaterdag 4 april jl. in de Concertzaal in Oosterbeek werd gehouden, is tot nieuw bestuurslid gekozen de heer Ivar R.M. Goedings uit Oosterbeek. De heer Goedings, die in Oosterbeek werd geboren, is 35 jaar oud en werkt als advocaat in Ede. Hij houdt zich al jaren bezig met militaire geschiedenis. Vooral de Slag om Arnhem heeft al van jongs af aan zijn speciale belangstelling en hij heeft een uitgebreide bibliotheek over dit onderwerp. Daarnaast gaat zijn interesse o.a. uit naar de strijd aan het Westelijk Front tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daarvoor bezoekt hij regelmatig de voormalige slagvelden bij Ieper en bij de Somme.

'We Will Remember Them, 1944-2004'

Op 21 april jl. werd in het Airborne Museum de tentoonstelling 'We Will Remember Them, 1944-2004' geopend door Drs. J.C. van Waveren, Wethouder voor Ruimte en Monumenten van de gemeente Renkum. Op deze expositie wordt een beeld gegeven van allerlei aspecten van de herdenkingen van de Slag om Arnhem, zoals die in de afgelopen zestig jaar plaats vonden. Aandacht wordt besteed aan de jaarlijkse 'Pilgrimages', de dienst op de Airborne Begraafplaats, de oprichting van monumenten, het uitgeven van speciale souvenirs, gedenkpenningen, gedenkborden en herdenkingsenveloppen, de Airborne Wandeltocht, en nog vele andere onderwerpen. Het grootste deel van de foto's en voorwerpen op de expositie is afkomstig uit de collectie van het museum, maar een aantal zaken is geleend uit particuliere verzamelingen.

De expositie loopt tot 1 november van dit jaar.

FOTO: BERRY DE REUS

21 April 2004. Na de opening van de tentoonstelling 'We Will Remember Them' bekijken burgemeester Bruinooge van Renkum en mevrouw Van Slooten, echtgenote van de voorzitter van de Stichting Airborne Museum, Mr. J. van Slooten, de vitrine met gedenkpenningen.

'Theirs is the Glory' nu ook op DVD

Sinds kort is de film 'Theirs is the Glory' ook op DVD verkrijgbaar. Een groot deel van de opnamen voor deze film werd in augustus en september 1945 gemaakt in de ruïnes van Arnhem en Oosterbeek. Er

werden geen acteurs gebruikt, maar Britse militairen die het jaar ervoor zelf deel hadden genomen aan de Slag om Arnhem. De première vond plaats op 17 september 1946. Enige jaren geleden werd de film op video gezet. De nu uitgebrachte DVD is uitsluitend verkrijgbaar in het Airborne Museum. De prijs bedraagt € 32,50.

Nieuws van Niall

Kortgeleden nam een aantal Britse leden van de Vereniging Vrienden contact met mij op naar aanleiding van een object dat op de internet veiling-site Ebay te koop werd aangeboden. Het bleek te gaan om een battledress-jasje dat zou hebben toebehoord aan Colonel Graeme Warrack, in september 1944 'Divisional Chief Doctor of the British 1st Airborne Division'.

Het uniformstuk moest volgens de aanbieders minimaal 700 Pond (ca. 1000 Euro) opbrengen. In de advertentie werd het jasje met alle distictieven, waaronder een parachutistenwing, tot in detail beschreven, inclusief de initialen 'GW' op een klein label, dat aan een binnenzak was bevestigd. Bij de 'medal ribbons' werd o.a. vermeld de MBE en het Military Cross. Een korte samenvatting over zijn belevenissen besloot de tekst.

Nadat ik bovenstaande advertentie had gelezen, begonnen bij mij de bellen te rinkelen. Ik nam contact op met de conservator van het Army Medical Services Museum, Captain Peter Starling, die overigens ook lid is van de Vereniging Vrienden. Samen kwamen we tot de conclusie dat Warrack nooit een Military Cross heeft gewonnen, geen MBE had en nooit een parachutistenopleiding had gevolgd. Ik schreef de aanbieders dat ik de originaliteit van het uniformjasje in twijfel trok, maar zij hielden vol dat het echt was. Toch haalden ze het van de Ebay site om het vervolgens op hun eigen website te koop aan te bieden met een minimale prijs van 1000 Pond (ca. 1400 Euro)!

Zelf zou ik uiteraard nooit op een dergelijk object hebben geboden, maar de les die we hier uit moeten trekken is: laten geïnteresseerden op hun hoede zijn! Klaarblijkelijk zijn er mensen die 'Arnhem' objecten zelf fabriceren en daar veel geld mee hopen te verdienen!

(Niall Cherry)

Social Evening druk bezocht

Vrijdagavond 13 februari jl. hield de Vereniging Vrienden weer een 'Social Evening' in het Airborne Museum. Deze keer waren ook niet-leden welkom, om kennis te kunnen maken met een van de activiteiten van de vereniging. Ook voor hen was de toegang tot het museum gratis, evenals de koffie. Aad Groeneweg en Robert Sigmund hadden de bibliotheek en het archief opengesteld en waren de gehele avond beschikbaar om vragen te beantwoorden. Hiervan hebben ruim 65 mensen gebruik gemaakt. Roland Boekhorst had in de ruimte voor tijdelijke exposities een groot aantal voorwerpen tentoongesteld, die in de afgelopen tijd zijn opgegraven op het bouwterrein 'De Schuytgraaf'. Dit gebied, dat ligt

FOTO: BERRY DE REUS

Social Evening, 13 Februari 2004. Ouders wijzen hun kinderen op de maquette in het Airborne Museum de plaatsen aan, die een belangrijke rol hebben gespeeld bij de Slag om Arnhem. In het midden onze voorzitter Ben Kolster.

tussen het dorp Driel en de spoorlijn Arnhem-Nijmegen, was op 21 september 1944 het droppings-terrein voor de Poolse Parachutistenbrigade. In de daarop volgende maanden is er door zowel eenheden van de Amerikaanse 101ste Airborne Divisie als door verschillende Britse legeronderdelen gevochten. Bij het bouwrijp maken van dit terrein is veel oorlogsmateriaal gevonden. Roland gaf aan de hand van voorbeelden uitleg over de manier waarop het materiaal wordt schoongemaakt, geconserveerd en geregistreerd.

Hans van der Velden had uit zijn collectie een groot aantal noodrantsoenen in verschillende verpakkingen tentoongesteld en Ron van Slobbe toonde materiaal over de Arnhemse Rijnbrug en omgeving. Een leuke bijkomstigheid op die avond was dat een van de bezoekers met een grote, in goede staat verkerende Duitse militaire kijker binnen kwam en die cadeau gaf aan het museum!

De avond als geheel was zeer geslaagd. Maar we hopen dat er de volgende keer meer leden van de vereniging delen uit hun collectie of resultaten van hun onderzoek kunnen tonen. Er zijn ongetwijfeld meer dan twee leden die materiaal of documenten hebben, die ook voor anderen interessant zijn. Voor de volgende 'Social Evening' kan men zich nu alvast, vrijblijvend, opgeven bij Eugène Wijnhoud.

(W. Boersma)

Een Duitse marinefoto

Een aantal jaren geleden werd een tot dan toe onbekende serie foto's van de Slag om Arnhem ontdekt in het Bundesarchiv te Koblenz. Een fotograaf van de Kriegsmarine bleek zijn camera met name in de omgeving van de Dreyensweg en Amsterdamseweg te Oosterbeek/Arnhem gehanteerd te hebben. Rond 20 september 1944 schoot hij twee rolletjes vol. Het betreft opnamen van o.a. Duitse militairen en voertuigen, geallieerde vliegtuigen (Stirlings, Spitfires en Dakota's), een personenauto, en bevoorradingscontainers. Het zijn voornamelijk actiefoto's, maar er zijn ook geposeerde scènes bij.

Een aantal afdrukken laat een Duits pantservoertuig zien. Het behoorde tot de SS-Panzer-Aufklärungs-Abteilung 9, de verkenningsafdeling van de 9. SS-Panzer-Division 'Hohenstaufen'. Van die eenheid wer-

den 10 Schützenpanzerwagen (SPW) en andere gepantserde voertuigen in de omgeving van Oosterbeek ingezet. Daar vochten ze onder commando van de Kampfgruppe Spindler.

De hierbij afgedrukte foto toont een Sd.Kfz. 250/3 'neu' (nieuw) op de Dreyenseweg, op woensdag de 20e. De machinegeweerschutter vuurt met zijn MG42 in de richting van het noordelijke deel van Oosterbeek.

Dit Sonderkraftfahrzeug is een uitstekend voorbeeld van de conditie waarin de meeste voertuigen van de divisie verkeerden. Vuil en vies waren ze, niet zozeer van de modder en het stof, maar meer door olie- en vetvlekken. Met krassen, en 'uitgewoonde' rups- en gewone banden, en soms zwaar beschadigd.

Deze SPW rijdt bijvoorbeeld nog rond hoewel een van de achterste buitenwielen ontbreekt. De voorste spatlappen zijn er ook niet meer, en het meest vreemde is het feit dat het achterste deel van de rechter voorraadkast is verdwenen. Het lijkt er bijna op dat het er is afgezaagd, want de breuklijn is zo mooi en gaaf dat het bijna niet opvalt dat iets ontbreekt.

Het geschilderde nummer (7203) is waarschijnlijk zwart met een witte rand. Het is duidelijk in grote haast aangebracht, want het is niet netjes afgewerkt. Het camouflagepatroon bestaat uit een donkergele ondergrond met roodbruine en groene vlekken. De schutkleur wordt verder versterkt door de vele vet- en olievlekken.

Ondanks de matige conditie van het voertuig was het een formidabele tegenstander van de licht bewapende parachutisten.

De hierboven beschreven foto is in een aantal recent verschenen boeken te vinden, maar de betrokken

auteurs wisten tot voor kort niet wie de maker was. Via een privé-collectie uit Zweden zijn we er nu achter hoe die vork in de steel zit.

Dankzij het Arkiv Mirko Bayerl weten we dat achter op een originele afdruk van de foto staat:

"Panzergranadiere nach vorn!

Panzergranadiere greifen im Panzerschützenwagen in einer schwierigen Situation gegen britische Fallschirmspringer ein.

PK/M L 5214 Wb

PK-Aufnahme: Kriegsberichter Höppner".

Ofte wel: "Pantsergranadiers naar voren! In een moeilijke situatie komen pantsergranadiers in een pantserwagen in actie tegen Britse parachutisten."

Op 31 oktober 1944 werd de bewuste foto door het Duitse Propaganda-Ministerium vrijgegeven voor publicatie. De afkorting PK/M verwijst naar het feit dat de fotograaf behoorde bij een Propaganda-Kompanie van de Marine.

Duidelijk is nu dus dat ene Höppner de bewuste gevechtsacties op de gevoelige plaat vastgelegd. Helaas weten we verder niets van de man. Wel is bekend dat hij meer foto's van de Slag om Arnhem heeft gemaakt dan degene op de twee Bundesarchiv-rolletjes. Zie onder andere het boek "Operation 'Market-Garden' Then and Now" van Karel Margry (2002), waarin drie stuks met zijn naam erbij zijn afgebeeld.

He: Koblenz-archieffnummer van deze foto luidt 2KBK771/30. De betekenis van het eerste deel daarvan is II Kriegsberichter Kompanie (Kriegsmarine). Wat die II betekent, is niet bekend. Wellicht duidt het op de tweede compagnie. Tot zover het verhaal van een foto. De gegevens in dit stukje werden verzameld en op een rijtje gezet door Geert Maassen, met

FOTO: BUNDESARCHIV, KOBLENZ

Het Duitse pantservoertuig dat Kriegsmarine-fotograaf Höppner op 20 september 1944 fotografeerde op de Dreyenseweg in Oosterbeek. Op de achtergrond twee Britse bevoorradingsparachutes.

dank aan Marcel Zwarts, Bob Gerritsen, Karel Margry en Hans Timmerman.

Wie aanvullingen en/of correcties wil doorgeven, wordt van harte uitgenodigd contact op te nemen met de samensteller: Jan van Riebeeckweg 39, 6861 BD Oosterbeek (vvamredactie@planet.nl)

Schenking van het Chaplains Museum in Andover

In november 2000 verscheen het boek 'The Torn Horizon, The Airborne Chaplains at Arnhem', dat werd geschreven door Chris van Roekel. Er is toen uiteraard ook een exemplaar aangeboden aan het museum van de Chaplains in Andover, Engeland. Gelijktijdig heeft Chris aan dat museum gevraagd of zij uniform- en uitrustingsstukken, gedragen door de geestelijken in de Tweede Wereldoorlog, voor ons museum hadden. Een reeds lang gekoesterde wens is namelijk in het diorama van de gewondenpost een figuur op te stellen die Reverend A.H.W. Harlow uitbeeldt. Harlow was ingedeeld bij het divisiehoofdkwartier en heeft tijdens de Slag om Arnhem dokter Randall geholpen met de verzorging van gewonden in de kelder van Hartenstein.

Het Chaplains museum heeft toen wel het een en ander toegezegd, maar het was destijds niet opengesteld en alle materiaal was ingepakt. Begin december 2003 ontving Chris echter uit Andover een pakket voor het Airborne Museum, met daarin onder andere de specifieke kledingstukken en emblemen van een Chaplain en voorwerpen die nodig zijn voor een eredienst te velde, zoals een zilveren beker en zakflacon voor de miswijn en een doosje voor het vervoer van de hostie. Alle materiaal is gemerkt met de bekende Engelse pijl en het jaartal 1944. We vinden die zelfs op het houten hostie doosje terug. Het is een genereuze gift van het Chaplains museum, waar het Airborne Museum zeer erkentelijk voor is. In de loop van het volgende jaar zal in het diorama van de gewondenpost een figuur van een legerpredikant worden opgesteld.

Duits vliegtuigwrak geborgen

In de periode van 4 tot 8 april jl. heeft de duik- en demontageploeg van de Koninklijke Marine, bestaande uit acht man, de resten geborgen van een eenmotorig Duits jachtvliegtuig van het type Focke Wulf 190, dat vermoedelijk eind september/begin oktober 1944 ten westen van de spoorbrug in Oosterbeek in de Rijn is gestort. Bij de extreem lage

waterstand tijdens de warme zomer van 2003, waren delen van het vliegtuig tevoorschijn gekomen. Omdat het wrak in een recreatiegebied lag en men niet wist wat voor explosieven er nog bij lagen, en het toestel mogelijk nog een bom aan boord had, werd besloten tot berging.

Tijdens de werkzaamheden werd geen bom gevonden, hoewel er tot een diepte van zes meter is gezocht. Wel kwamen wat menselijke resten tevoorschijn en ongeveer 25 kilo munitie. Bij de gevonden restanten van het vliegtuig zaten ook onderdelen uit de cockpit, zoals een zuurstofmasker en wat instrumenten. Bovendien werd de propeller opgegraven.

Helaas is het aan de hand van de gevonden botfragmenten niet mogelijk om de piloot te identificeren. Deze zal dan ook als 'onbekend' worden begraven op de Duitse oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn. De munitie is door het Explosieven Opruimings Commando op een afgelegen plek tot ontploffing gebracht. De gevonden onderdelen van het vliegtuig zijn overgebracht naar het Museum Vliegbasis Deelen.

Ons lid Han Kardol heeft mogelijk het bewuste toestel zien neerstorten. De familie Kardol was tussen het einde van de Slag om Arnhem op 26 september 1944 en 4 oktober, toen Duitsers hen dwongen om te evacueren, nog thuis op de Paasberg in Oosterbeek. Han, die toen negen jaar oud was, herinnert zich dat hij een van die dagen rond het middaguur een vliegtuig met een rooksluier achter zich zag neerstorten in de Rijn, iets ten westen van de spoorbrug.

Actie

Elf Nederlandse musea en instellingen, waaronder het Airborne Museum, zijn vorig jaar via het internet een actie begonnen om het weggooien van materiaal uit en over de Tweede Wereldoorlog tegen te gaan. Ze willen er voor zorgen dat voorwerpen, foto's en documenten die bij particulieren of instanties liggen, niet per ongeluk of expres bij het afval terecht komen. Soms lijkt dit materiaal onbelangrijk, maar dat is het niet, aldus de musea. Nog regelmatig worden bijzondere vondsten gedaan op zolders en in kelders en het komt regelmatig voor dat unieke zaken op het laatste moment letterlijk uit de afvalcontainer kunnen worden gered. De actie heet 'Niet weggooien!'. Andere instellingen die aan deze actie deelnemen zijn o.a. het Nederlands Instituut voor Oorlogs Documentatie (NIOD), het Joods Historisch Museum en Museum Bronbeek.

COLOFON

De Nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum Oosterbeek (VVAM) en verschijnt vier keer per jaar. Het doel is bekendheid te geven aan het Airborne Museum, de Vereniging Vrienden en aan de geschiedenis van de Slag om Arnhem.

Telefoon museum: (026) 333 77 10

Redactie: drs. R.P.G.A. Voskuil en G.H. Maassen jr.

Redactieadres: Jan van Riebeeckweg 39, 6861 BD Oosterbeek, e-mail: vvamredactie@planet.nl

Penningmeester/ledenadministratie: Frits Miedema, telefoon (026) 333 64 76, e-mail: tymiedema@planet.nl

Coördinatie verzending, archivering & distributie losse nummers: Chris van Roekel, Oosterbeek.

Vormgeving: Hildebrand DTP, Wageningen.

Druk: Drukkerij Verweij Wageningen B.V.